

Т. Штым, асистент
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОТДЕЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АКЦИОНЕРНЫХ СОГЛАШЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРИВАТИЗАЦИИ

В статье исследуются особенности акционерного соглашения, определяется его значение в процессе функционирования акционерного общества, а также возможность использования таких соглашений в отношениях приватизации.

Ключевые слова: приватизация, соглашение акционеров, инвестор.

T. Shtym, Associate Professor
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

SOME ISSUES OF SHAREHOLDER AGREEMENT IN THE PRIVATIZATION PROCESS

The article investigated the peculiarities of shareholder agreement, determined by its importance in the operation of the joint stock company, and the possibility to use of such agreements in privatizations relations.

Keywords: privatization, shareholders' agreement, investor.

УДК 347.122

А. Сороченко, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКЦІОНЕРАМИ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ ДИВІДЕНДІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Дана стаття присвячена дослідженню проблем, пов'язаних з реалізацією акціонерами права на отримання дивідендів за законодавством України та пропозиціям щодо вирішення зазначених проблем.

Ключові слова: дивіденди, корпоративні права, реалізація корпоративних прав.

Право на отримання певної частки прибутку від діяльності господарської організації (дивідендів) є майновим елементом корпоративних прав акціонера згідно ст. 167 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [1]. При цьому майнова складова корпоративних прав фактично спонукає особу стати учасником корпоративних правовідносин, у даному разі – акціонером.

Однак Закон "Про акціонерні товариства" (далі – Закон "Про АТ") [2] є дещо недосконалим в частині закріплення механізму реалізації акціонером права на отримання дивідендів та містить чимало колізій і прогалин, що є причиною виникнення численних корпоративних спорів.

Таким чином, *метою даної статті* є дослідження проблем, пов'язаних з реалізацією акціонерами права на отримання дивідендів за законодавством України, напрацювання пропозицій щодо вирішення зазначених проблем та обґрунтування власної наукової позиції із досліджуваної проблематики.

Науково-теоретичну основу дослідження складають праці українських та зарубіжних вчених, зокрема В. Белова, Н. Бондаренко, О. М. Вінник, В. Гуреева, Д. Ломакіна, С. Могілевського, В. П. Мозоліна, І. Б. Саракун, І. Т. Тарасова та багатьох інших.

Поняття "дивіденд" (від лат. dividendus, букв. "те, що треба поділити; те, що підлягає розподілу") у найзагальнішому розумінні в літературі визначається як частина чистого прибутку акціонерних товариств, яку щороку розподіляють між акціонерами у вигляді доходу на придбані акції [3, ст. 231].

Водночас згідно з Законом "Про АТ" обсяг корпоративних прав, що належать акціонеру – власнику привілейованих акцій відрізняється від обсягу корпоративних прав акціонерів – власників простих акцій: власники привілейованих акцій отримують деякі привілеї майнового характеру (в частині розміру та порядку отримання дивідендів, черговості виплат у разі ліквідації товариства), але при цьому вони (привілейовані акціонери) не мають змоги брати активну участь в управлінні товариством (насамперед право голосу при прийнятті рішень загальними зборами акціонерів, за винятком низки випадків).

Слід зазначити, що розмір дивідендів за привілейованими акціями, на відміну від простих, визначається в

статуті акціонерного товариства, а прийняття рішення про їх виплату відносно залежить від результатів фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства (ч. 3. ст. 31 Закону "Про АТ" прямо встановлює випадки, коли товариство не має права приймати відповідні рішення) [4, с. 90].

Як зазначено в Принципах корпоративного управління, затверджених рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – ДКЦПФР) від 11 грудня 2003 р. № 571 [5], у товаристві повинна бути розроблена прозора дивідендна політика, спрямована на оптимізацію доходів акціонерів та розвиток товариства. Дивідендна політика товариства повинна сприяти реалізації права акціонера на отримання дивідендів. Водночас на думку К. В. Денисенка, як і в чинному законодавстві, переваги на отримання дивідендів закріплено за власниками привілейованих акцій, тоді як власникам простих акцій слід розраховувати лише на ту частину прибутку, яка залишається після сплати дивідендів по всіх класах привілейованих акцій [6].

Як слушно зауважує О. М. Вінник [4, с. 100-101], реалізація акціонером права на отримання дивідендів значною мірою залежить від його поінформованості (що особливо актуально для акціонерів, які не брали участі у загальних зборах, на яких приймалося відповідне рішення). Товариство має забезпечити можливість одержання акціонерами, які мають право на отримання дивідендів, відповідної інформації шляхом їх повідомлення про наявність такого права, дату, розмір порядок і строк виплати дивідендів.

Однак ст. 30 Закону "Про АТ" не містить ґрунтового механізму повідомлення акціонерів щодо вищевикладеної інформації. Зокрема, на наш погляд, таке повідомлення має бути обов'язково надіслане у письмовому вигляді, за наявності веб-порталу (Інтернет-сторінки) акціонерного товариства – обов'язково продубльовано на такому веб-порталі. При цьому Закон "Про АТ" не конкретизує, що означає положення абз. 2 ч. 4 ст. 30 "товариство повідомляє осіб" – право чи обов'язок товариства щодо здійснення такого повідомлення; разом з тим, на наш погляд, відсутність вказаної конкретизації може на практиці завдати істотної шкоди правам та інтересам акціонерів (особливо міноритарних). Водно-

час Господарський суд м. Києва у одному зі своїх рішень зазначив, що невиконання товариством обов'язку щодо виплати дивідендів у відповідні строки тягне наслідки, передбачені за прострочення виконання грошового зобов'язання, визначені ст.625 Цивільного кодексу України [7, 8]. Аналогічна за змістом правова позиція викладена у постановках Вищого господарського суду України від 04.04.2012 р. у справі №41/394 [9], від 16.11.2011 р. у справі №42/95 [10].

З урахуванням викладеного вважаємо за доцільне внести зміни до абз. 2 ч.4 ст.30 Закону "Про АТ", виклавши перше речення цього абзацу у наступній редакції: "Товариство зобов'язане повідомити осіб, які мають право на отримання дивідендів, про дату, розмір, порядок і строк виплати дивідендів. Вимоги щодо зазначеного повідомлення встановлюються статутом акціонерного товариства".

При цьому статутом акціонерного товариства може бути передбачено створення спеціального фонду для виплати дивідендів за привілейованими акціями. Порядок формування та використання такого фонду встановлюється ДКЦПФР. Таким чином, створення вищезначеного фонду – це право, а не обов'язок акціонерів; у разі його відсутності такі виплати здійснюються за рахунок резервного капіталу.

Водночас вважаємо за доцільне закріплення на законодавчому рівні обов'язку щодо створення фонду виплати дивідендів за простими акціями (особливо в акціонерних товариствах з крупним капіталом), оскільки відокремлений облік дивідендного фонду, з однієї сторони, дозволяє акціонерам здійснювати безперервний контроль за коштами, призначеними для виплати дивідендів, а з іншого боку, виконавчі органи зможуть постійно оцінювати ступінь ліквідності дивідендного фонду.

При цьому зазначений фонд виплати дивідендів за простими акціями може мати форму або окремого рахунку у банку, доступ до інформації щодо здійснення фінансових операцій по такому рахунку матимуть виключно акціонери товариства (їх довірені особи) або у вигляді облікової одиниці [11].

Більшість дослідників у сфері корпоративних правовідносин (зокрема, Ю. В. Войцеховська, В. В. Войцеховська) слушно вказують на відсутність механізму реалізації права на отримання дивідендів у законодавстві [12].

Згідно з частиною другою статті 30 Закону "Про акціонерні товариства" виплата дивідендів здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку в обсязі, встановленому рішенням загальних зборів акціонерного товариства, у строк не пізніше шести місяців після закінчення звітного року.

На наш погляд, такий строк є дещо завеликим у порівнянні, наприклад, із Законом Російської Федерації "Про акціонерні товариства" [13]. Відповідно до частини четвертої статті 42 згаданого закону, строк і порядок виплати дивідендів визначається статутом товариства або рішенням загальних зборів товариства щодо виплати дивідендів. Строк виплати дивідендів не повинен перевищувати 60 днів з дня прийняття рішення про їх виплату. У випадку, якщо строк виплати дивідендів не визначено статутом або рішенням загальних зборів акціонерів, він вважається таким, що дорівнює 60 дням з дня прийняття рішення про виплату дивідендів.

Відповідно до частини другої статті 11 Закону "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-XIV фінансова звітність підприємства (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва, визнаних такими відповідно до чинного законодавства) включає: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до звітів [13А].

На підставі викладеного вважаємо, що акціонерному товариству *в залежності від даних квартальної фінансової звітності* доцільно було б у статуті самостійно визначити строк виплати дивідендів, але такий строк не повинен перевищувати трьох місяців з дня прийняття рішення загальними зборами щодо виплати дивідендів (оголошення дивідендів). На наш погляд, невинуваті затримки виплати дивідендів можуть спричинити ряд інших проблем, зокрема, інфляцію та порушення прав нових власників акцій, що обумовлено особливостями реалізації права на отримання дивідендів. Зокрема, якщо акціонер здійснив відчуження належних йому акцій після складення наглядною радою переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, то право на отримання дивідендів залишається у особи, зазначеної у такому переліку (тобто у акціонера, який на момент виплати дивідендів втратив право власності на акції). З урахуванням викладеного вважаємо дещо спірною точку зору Саракуна І. Б. відносно того, що вищевказаний строк доцільно скоротити з 6 до 4-х місяців [14].

З точки зору С. Д. Могілевського [15, с. 110], право акціонерів на участь у розподілі прибутку є одним із видів зобов'язальних прав акціонера по відношенню до акціонерного товариства.

На думку М. В. Телюкіної [16, с. 73], право на дивіденд – це виключно корпоративне право акціонера, що виникає в рамках корпоративного правовідношення. Останнє, на думку автора, опосередковує управління господарською організацією, що здійснюється її учасниками, поєднує у собі як майнові так і немайнові елементи і передбачає умовний характер виникнення зобов'язальних взаємозв'язків між учасниками.

Нарешті, Д. Ломакін [17, с. 73] та О. Белоусов [18, с. 21] стверджують, що право на дивіденд має подвійне значення і необхідно чітко розмежовувати корпоративне (членське) і кредиторське (зобов'язальне) право на дивіденд. Так, корпоративне право на дивіденд виникає з моменту набуття статусу акціонера, існує безстроково і представляє собою постульовану законом абстрактну можливість отримання частини прибутку від діяльності акціонерного товариства. Зобов'язальним же право на дивіденд стає лише після прийняття рішення загальними зборами рішення щодо виплати дивідендів, і до цього юридичного факту права вимагати від товариства виплати дивідендів акціонер не має.

На думку В. А. Белова, до прийняття рішення загальними зборами акціонерів про виплату дивідендів у акціонера існує лише можливість набути право на отримання дивідендів. Саме право являється похідним від наявності правового статусу учасника корпорації і виникає на основі юридичного факту – прийняття рішення загальними зборами про виплату дивідендів [19, с. 209].

Водночас з точки зору В. Гуреева [20, с. 93-98], у будь-якому розвинутому правопорядку мають бути гарантії отримання акціонерами частини прибутку при умові, що діяльність такої компанії приносить дохід.

На нашу думку, остання точка зору є дещо спірною, оскільки закріплення у ч.1 ст. 30 Закону "Про АТ" визначення дивіденду як частини чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу, є відображенням забезпечення реалізації права акціонера на отримання дивідендів. Право на отримання дивідендів – це майнове право учасника корпоративних відносин (право на отримання частини прибутку від діяльності господарського товариства), яке, на наш погляд, є найголовнішим у комплексі корпоративних прав; інакше втрачається сенс самого факту перебування особи у статусі учасника господарського товариства. При цьому, зробивши внесок до статутного фонду господарської

організації, особа взамін набуває відповідний обсяг корпоративних прав (у т.ч. право на отримання дивідендів).

На практиці існує проблема невиплати дивідендів навіть при наявності чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку, оскільки мажоритарні акціонери, як правило, не зацікавлені у справедливому визначенні і нарахуванні дивідендів. Як слушно зауважує Н. Бондаренко [21], акціонери –мажоритарії скоріше за все приймуть рішення про виплату дивідендів, яке буде враховувати виключно їх (мажоритаріїв) інтереси. Тому в багатьох компаніях з так званою "політикою нульового дивіденду" міноритарним акціонерам залишається тільки чекати, коли акціонери з крупним капіталом приймуть рішення про виплату дивідендів і таким чином будуть вимушені поділитися нею з міноритаріями. При цьому, з точки зору І. Тарасова [22, с. 422], немає жодних підстав ставити розподіл дивідендів у залежність від рішення загальних зборів, так як порядок розподілу прибутку повинен бути обов'язково визначений наперед у кожному статуті.

Водночас у Португалії рішення про невиплату дивідендів може бути прийняте лише кваліфікованою більшістю голосів [23].

У США судова практика виходить з належності у акціонера права вимагати у судовому порядку виплати дивідендів, навіть якщо вони не були оголошені, у випадку, коли діяльність корпорації приносить прибуток. При цьому якщо рада директорів не встановила дату визначення акціонерів, які мають право на отримання дивідендів, то такою датою є день прийняття рішення про виплату дивідендів. Крім того, згідно з параграфом 6.23 Закону США дивіденд акції – це випуск акцій пропорційно і без погодження з акціонерами корпорації чи акціонерами одного класу або серії (якщо засновницьким договором не встановлено інше). Водночас акції одного класу або серії не можуть бути випущені як дивіденд акції відносно акцій іншого ряду або серії, крім випадків, якщо: 1) це встановлено засновницьким договором; 2) більшість голосів акціонерів, що наділені правом розподілу акцій, які будуть випущені, схвалюють питання і 3) немає неоплачених акцій того класу або серії, що будуть випущені [24].

Відповідно до ч. 1 ст. 42 Федерального Закону "Про АТ" товариство вправі за результатами першого кварталу, півріччя, дев'яти місяців фінансового року і (або) за результатами фінансового року приймати рішення (оголошувати) виплату дивідендів за розміщеними акціями, якщо інше не встановлено цим Федеральним законом. Рішення про виплату (оголошення) дивідендів за результатами першого кварталу, півріччя і дев'яти місяців фінансового року може бути прийнято протягом трьох місяців після закінчення відповідного періоду. Зазначимо, що в науковій літературі висловлювались думки з приводу доцільності встановлення обов'язку товариства виплачувати саме річні дивіденди; виплата ж так званих проміжних дивідендів повинна залишатися правом товариства, що може бути реалізоване ним в залежності від економічних показників діяльності, а також інших умов, що визначаються органами управління товариства на основі аналізу поточних обставин і фінансової стратегії компанії [20, с. 93-98].

Джерелом виплати дивідендів є прибуток товариства після оподаткування (чистий прибуток товариства). Чистий прибуток товариства визначається за даними бухгалтерської звітності товариства, причому дивіденди за привілейованими акціями можуть бути виплачені за рахунок раніше сформованих для цієї мети спеціальних фондів товариства.

Разом з тим Федеральний закон встановлює імперативний обов'язок товариства щодо виплати

них по акціям кожної категорії (типу) дивідендів, якщо інше не передбачене Федеральним законом.

При цьому відповідно до ч.4 ст.42 Федерального закону (в редакції, що вступає в силу з 01.01.2014) розмір дивідендів не може бути більше розміру дивідендів, що рекомендовані радою директорів (наглядовою радою) товариства. Аналогічні положення закріплені у ст. 85 Закону Республіки Білорусь "Про господарські товариства" (в ред. від 08.07.2008) (далі – Закон РБ) [25].

Вважаємо, що в цьому випадку може мати місце проблема зловживання своїми правами членами наглядової ради акціонерного товариства, оскільки якщо акціонери пропонуватимуть більший розмір дивідендів, ніж той, що буде рекомендований наглядовою радою, то вона (рада) взагалі може не включити відповідні пропозиції до порядку денного загальних зборів. Як наслідок, саме рішення про виплату дивідендів може бути не прийнятим. Вважаємо такий підхід російського та білоруського законодавців недоцільним для запровадження в Україні.

Згідно зі статтею 31 Закону "Про АТ" акціонерне товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів та здійснювати виплату дивідендів за простими та привілейованими акціями лише у чітко визначених законом випадках. Водночас законодавством не передбачено чіткого обов'язку акціонерного товариства в частині прийняття рішення про невиплату дивідендів у передбачених законом випадках. Тобто фактично акціонерне товариство може взагалі не виплачувати дивіденди, нічим не мотивуючи неприйняття такого рішення (бездіяльність); якщо ж акціонер бажає отримати інформацію щодо причин такої невиплати, він може отримати її у порядку, передбаченому статтею 78 Закону "Про АТ".

Однак вважаємо, що такий стан законодавства не сприяє належному захисту прав акціонерів (особливо міноритарних), оскільки створює чимало способів для зловживання власними корпоративними правами акціонерів з крупним капіталом. Зокрема, для штучного заниження показників прибутку товариства за результатами звітного року активно застосовуються такі методи, як перехресне володіння акціями, закупівля майна за завищеними цінами чи навпаки – "виведення" активів шляхом продажу майна за заниженими цінами тощо) [20, с. 93-98] При цьому акціонерів у таких випадках досить важко захистити свої права, оскільки практично неможливо довести вину конкретної особи у подібного роду махінаціях.

Тому на наш погляд, рішення про невиплату дивідендів повинно бути прийняте: 1) обов'язково; 2) кваліфікованою (трьома чвертями) більшістю голосів акціонерів; 3) у такому рішенні обов'язково повинно бути зазначено підставу для такої невиплати із посиланням на бухгалтерські або інші відповідні документи товариства для обґрунтування подібної відмови.

З урахуванням викладеного, вважаємо за доцільне: 1) викласти абз.1 ч.3 ст. 30 Закону "Про АТ" у наступ-

ній редакції: "Загальні збори акціонерного товариства зобов'язані прийняти рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями товариства простою більшістю голосів у разі наявності чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку згідно з вимогами ч.2 ст. 30 цього Закону";

2) доповнити ст. 31 Закону "Про АТ" частиною четвертою наступного змісту: "Рішення про

невиплату дивідендів може бути прийняте виключно трьома чвертями голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах і є власниками голосуючих з цього питання акцій. Зазначене рішення обов'язково має містити обґрунтування із посиланням на бухгалтерські або інші відповідні документи товариства".

3) водночас вважаємо, що прибуток, отриманий товариством за показниками річної фінансової звітності, варто реінвестувати для забезпечення діяльності відповідного АТ. Тому у разі прийняття рішення про невиплату дивідендів товариство зобов'язане прийняти окреме рішення про використання прибутку за іншими напрямками, ніж виплата дивідендів, простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах і є власниками голосуючих з цього питання акцій.

Корпоративне законодавство України закріплює чітку імперативну норму щодо форми виплати дивідендів. Зокрема, відповідно до ч.1 ст. 30 Закону "Про АТ" товариство виплачує дивіденди виключно грошовими коштами.

При цьому ч.1 ст.42 Федерального закону закріплено положення, згідно з яким дивіденди виплачуються грошима, а у випадках, передбачених статутом товариства – іншим майном.

Відповідно Закону РБ дивіденди можуть бути виплачені у будь-якій формі (грошима, майном, додатково випущеними акціями тощо).

Таким чином, російський законодавець встановлює право засновників товариства зазначити у статуті товариства про те, що дивіденди на акції можуть бути виплачені, зокрема, готовою продукцією товариства. Така практика виплати дивідендів була досить популярною у 90-х роках минулого століття, разом з тим, вона призводила до істотного порушення інтересів більшості акціонерів. Якщо акціонер отримував майно замість грошових коштів, він був вимушений реалізувати його, при цьому витрати на таку реалізацію спричиняли істотну майнову шкоду. Крім того, лише у разі виплати дивідендів грошима, а не іншим майном, акціонери матимуть можливість у повній мірі захистити свої права у випадку невиплати або несвочасної виплати дивідендів шляхом застосування норми ст. 625 ЦК України "Відповідальність за порушення грошового зобов'язання", відповідно до ч.2 якої боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом. Тобто дана стаття може застосовуватися лише у разі порушення саме грошового зобов'язання.

У даному випадку показовим є рішення Господарського суду м. Києва № 5011-62/18878-2012 від 12.03.13 [26] у справі за позовом Компанії Небот Холдінгс Лімітед, м.Нікосія до публічного акціонерного товариства "Укрнафта" про стягнення відповідної грошової суми – дивідендів. Зокрема, відповідач у відзиві на позовну заяву зазначив, що норми ст.625 Цивільного кодексу України стосовно можливості нарахування інфляційних платежів, 3% річних у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання або розповсюджують свою дію на правовідносини, які виникли між сторонами.

Водночас суд у мотивувальній частині справедливо зазначив, що відповідач не перерахував на користь позивача дивіденди у визначеному вище розмірі, що тягне за собою наслідки, передбачені за прострочення виконання грошового зобов'язання, які визначені ст.625 Цивільного кодексу України. Таким чином, на нашу думку, суд прийняв вірне рішення.

На підставі викладеного вважаємо підхід зарубіжних законодавців щодо можливості виплати дивідендів майном (зокрема, додатково випущеними акціями), а не виключно грошовими коштами, недоцільним для застосування в Україні, оскільки корпоративні відносини поки що не набули цивілізованого характеру і відповідно важко сподіватися на добровільне урахування крупни-

ми акціонерами інтересів міноритаріїв щодо форми виплати дивідендів.

Основні результати дослідження полягають у наступному:

Право на дивіденд – це основне майнове право у комплексі наданих учаснику господарського товариства корпоративних прав, реалізація якого потребує застосування додаткових правових механізмів, у зв'язку з цим пропонуємо:

1. Пропонуємо внести зміни до абз. 2 ч.4 ст.30 Закону "Про АТ", виклавши перше речення цього абзацу у наступній редакції: "Товариство зобов'язане повідомити осіб, які мають право на отримання дивідендів, про дату, розмір, порядок і строк виплати дивідендів. Вимоги щодо зазначеного повідомлення встановлюються статутом акціонерного товариства";

2. Пропонуємо викласти абз.1 ч.3 ст. 30 Закону "Про АТ" у наступній редакції: "Загальні збори акціонерного товариства зобов'язані прийняти рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями товариства простою більшістю голосів у разі наявності чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку згідно з вимогами ч.2 ст. 30 цього Закону".

3. Доповнити ст. 31 Закону "Про АТ" частинами четвертою і п'ятою наступного змісту:

"4. Рішення про невиплату дивідендів може бути прийняте виключно трьома чвертями голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах і є власниками голосуючих з цього питання акцій. Зазначене рішення обов'язково має містити обґрунтування із посиланням на фінансові (бухгалтерські) або інші відповідні документи товариства".

"5. У разі прийняття рішення про невиплату дивідендів товариство зобов'язане прийняти окреме рішення про використання прибутку за іншими напрямками, ніж виплата дивідендів, простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах і є власниками голосуючих з цього питання акцій".

4. Строк виплати дивідендів в залежності від показників квартальної фінансової звітності має визначатися акціонерним товариством у статуті самостійно, але не повинен перевищувати трьох місяців з дня прийняття рішення загальними зборами щодо виплати дивідендів (оголошення дивідендів). З урахуванням викладеного, абз.1 ч.2 ст. 30 Закону "Про АТ" підлягає доопрацюванню.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436 – IV / Відомості Верховної Ради України (далі – ВВРУ), 2003, №№ 18-20, 21-22, с. 144.
2. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17 вересня 2008 року № 514-VI / Урядовий кур'єр. – 2008. – 29 жовтня (№ 202).
3. О. М. Вінник. Науково-практичний коментар до Закону України "Про акціонерні товариства". – К., Юрінкомінтер, 2009. – 312 с.
4. Юридична енциклопедія. Том. 2. – Київ, "Українська енциклопедія", 1998. – с. 546.
5. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11 грудня 2003 р. № 571 "Про затвердження принципів корпоративного управління" / Електронний ресурс. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
6. К. В. Денисенко. Право на дивіденди за законом України "Про акціонерні товариства". – <http://www.stationline.org.ua/index.php/pravo/27/778>.
7. Господарський суд м. Києва. Справа № 5011-62/18198-2012 від 06.02.2013 за позовом ПубАТ "НАК "Нафтогаз України" до ПубАТ "Укрнафта". – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29315673>.
8. Цивільний кодекс України от 16 січня 2003 года № 435-IV / ВВРУ, 2003, №№ 40-44, с. 356.
9. Постанова Вищого господарського суду України від 04.04.2012 р. у справі №41/394 (відповідач – ПАТ "Страхова компанія "Енергополіс") – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22471838>.
10. Постанова Вищого господарського суду України від 16.11.2011 р. у справі №42/95 за позовом ПАТ "Сучасне будівництво" до ПубАТ "Домобудівельний комбінат № 4". – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19242339>.
11. Д. Ушаков. Право на дивіденди: механізм реалізації. – <http://alls.in.ua/41242-pravo-na-dividendi-mehanizm-realizaci.html>.
12. Ю. В. Войцеховська, В. В. Войцеховська. Проблеми корпоративного управління в Україні та шляхи їх вирішення. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vnulp/Ekonomika/2009_640/34.pdf.

13. Федеральный закон "Об акционерных обществах" РФ 26.12.1995 № 208-ФЗ. – <http://www.consultant.ru/popular/stockcomp/>.

13А. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-XIV. – ВВРУ, 1999, № 40, с. 365.

14. І. Б. Саракун. Реалізація права на отримання дивідендів акціонерного товариства. – <http://www.journal.yurpayintel.com.ua/2009/6/article03/>.

15. Могилевский С. Д. Правовые основы деятельности акционерных обществ. – Москва, 2004. – 206 с.

16. Телюкина М. В. Комментарий к Федеральному Закону "Об акционерных обществах". – Москва, 2005. – 650 с.

17. Д. В. Ломакин. Акционерные правоотношения. – Москва, 1997. – 589 с.

18. О. Белоусов. Акция и права акционера // Законодательство, 1999, № 6. – 327 с.

19. Корпоративное право: Актуальные проблемы теории и практики / под общ. ред. В. А. Белова. М.: Издательство Юрайт, 2009. – 745 с.

20. В. А. Гуреев. Проблемы защиты прав и интересов акционеров в Российской Федерации. – Москва, Волтерс Клувер, 2007. – 208 с.

21. Н. Бондаренко. Некоторые проблемы защиты прав акционерно-миноритариев в законодательстве Республики Беларусь и пути их преодоления. – http://miu.by/rus/kaf_ep/kaf_download/20213_103301106.pdf.

22. И. Т. Тарасов. Учение об акционерных компаниях. – Москва, "Статут", 2000. – 666 с.

23. Закон Португалии "Про комерційні компанії" Portugal Commercial Company Act of 29 March 2006. – http://www.niemands.ru/files/portugal_law/portugal_company_act_niemands.pdf.

24. Закон США "Про підприємницьку корпорацію". Model Business Corporation Act (USA) – <http://greatlakesval.com/wp-content/uploads/2011/08/Model-Business-Corporation-Act.pdf>.

25. О хозяйственных обществах : Закон Респ. Беларусь, 9 дек. 1992 г., № 2020 – XII : в ред. Закона Респ. Беларусь от 08.07.2008 г. // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2006. – № 18. – 2/1197.

26. Господарський суд м. Києва. Справа № 5011-62/18878-2012 від 12.03.2013 за позовом Компанії Небот Холдінгс Лімітед, м.Нікосія до ПубАТ "Укрнафта". – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29993588>.

Надійшла до редколегії 05.06.13

А. Сороченко, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ АКЦИОНЕРАМИ ПРАВА НА ПОЛУЧЕНИЕ ДИВИДЕНДОВ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

Даная статья посвящена исследованию проблем, связанных с реализацией акционерами права на получение дивидендов по законодательству Украины и предложениям относительно решения указанных проблем.

Ключевые слова: дивиденды, корпоративные права, реализация корпоративных прав.

A. Sorochenko, Researcher degree
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

PROBLEMS OF SHAREHOLDER RIGHTS FOR DIVIDENDS ON THE LAW OF UKRAINE

This article is devoted to the research of problems which have something to do with the right to receive dividends' realization by shareholders according to the legislation of Ukraine and offers concerning solution of the problems mentioned above.

Key words: dividends, corporate rights, realization of corporate rights.

УДК 346.21

М. Богуш, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ІНТЕРЕСИ УЧАСНИКІВ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

В статті аналізується поняття "інтерес" з точки зору різних наук, досліджуються існуючі концепції розуміння категорії "інтерес", з'ясується сутність та види індивідуальних інтересів учасників корпорації, пропонується власне бачення щодо узгодження інтересів меншості та більшості в корпорації.

Ключові слова: корпоративний інтерес, індивідуальні інтереси, групові інтереси, інтерес меншості, інтерес більшості, корпорація, конфлікт інтересів.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю досягнення належного ступеня правового регулювання корпоративних відносин, що є неможливим без теоретичного аналізу інтересів їх учасників. Постає проблема розуміння сутності інтересів учасників/акціонерів корпорації. Під корпорацією в даній статті розуміється господарські товариства (далі по тексту – "ГТ") наступних організаційно-правових форм: акціонерне товариство (далі по тексту – "АТ"), товариство з обмеженою відповідальністю (далі по тексту – "ТОВ") та товариство з додатковою відповідальністю (далі по тексту – "ТДВ"). Дослідження категорії "інтересу" має важливе практичне значення з точки зору захисту прав учасників корпоративних відносин, оскільки в основі механізму захисту повинно бути устремління до адекватного, вираженого та справедливого забезпечення їх інтересів.

Завданням даної статі є дослідити генезис поняття "інтерес" в різних науках, в тому числі в праві, проаналізувати існуючі концепції розуміння категорії "інтерес", з'ясувати сутність та види індивідуальних інтересів учасників корпорації, запропонувати власне бачення щодо узгодження інтересів меншості та більшості в корпорації.

З точки зору етимологічного аналізу, слово "інтерес" має латинське походження (interest) і дослівно перекладається як "має значення" [1, с.945]. В найбільш загальному значенні інтерес трактується тлумачним словником

як увага, що зароджується до когось-небудь або чого-небудь вагомим, важливим, корисним [2, с.91].

Інтерес є предметом дослідження багатьох наук. Наприклад, вивченням даної категорії займалася філософія, що представлена працями К. Гельвеція [3, с.158], німецькою класичною філософією І.Канта [4, с.171], онтологічною філософією ХХ століття Ю. Хабермаса [5, с.234], філософією сучасності І.Бойко, Н.Надольного, В.Разумного, А.Здравосмілова [6] та інших. Сучасна філософія розглядає категорію "інтерес" як основну причину дій особистості. Інтерес має дві складові: об'єктивну, що виражається в сукупності об'єктивних зв'язків та суб'єктивну, що полягає в усвідомленні власного соціального середовища через призму незалежних спонук діяльності.

Категорія інтересу досліджувалася і представниками педагогіки [7, с.126; 8, с.61; 9, с.224], психології [10, с.56; 11, с.8], що розглядають інтерес як специфічну пізнавальну спрямованість особистості, що детермінована психологічними та психічними процесами. При цьому інтерес виникає лише під час вступу особи в суспільні відносини і лише в тому випадку, якщо такий вступ є емоційно цікавим з точки зору самореалізації [12, с.13].

Соціологічна наука характеризувала дану категорію з точки зору різних напрямів: розуміння інтересу як основи соціальної взаємодії, раціоналістичного трактування, аксіологічного, біхевіористського, соціально-

